

I Uvodne informacije

Predlog Informacije o izmjeni roka za realizaciju investicija i predaju zahtjeva za isplatu u okviru Prvog javnoga poziva kroz Mjeru 7 Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja, podmjera 7.1 Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma i Petog javnoga poziva kroz Mjeru 1 Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava u okviru Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II programa (2014-2020)

IPARD II program 2014-2020 predstavlja jedan od sredstava za korišćenje evropskih pretprijetnih sredstava kroz IPA II – oblast politike poljoprivrede i ruralnog razvoja. Kroz sprovođenje IPARD II programa crnogorskim poljoprivrednicima dostupno je ukupno 49.623.127,77 EUR bespovratnih sredstava, od čega sredstva EU čine 37.264.404,65 EUR, a nacionalno kofinansiranje iznosi 12.358.723,12 EUR. Dodjela bespovratne podrške ka krajnjim korisnicima isplaćuje se shodno definisanim kriterijumima u okviru od 50% do 70% u zavisnosti od vrste investicije i geografskog položaja poljoprivrednog gazdinstva i lokacije investicije. Cilj IPARD II programa je restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednog i prerađivačkog sektora, u svrhu stvaranja konkurentnih poljoprivrednih gazdinstava i prerađivačkog sektora, koji će biti spremni za ulazak u EU i korišćenje fondova EU.

Evropska komisija je u oktobru 2017. godine zvanično dala potvrdu Crnoj Gori da strukture i sistemi za implementaciju Instrumenta pretprijetne podrške za oblast politike „Poljoprivreda i ruralni razvoj“ - IPARD II u Crnoj Gori ispunjavaju minimum uslova predviđenih Okvirnim sporazumom i Sektorskim sporazumom za IPARD II za mjere 1 i 3 IPARD II programa.

Finansijski sporazum 2014-2020 između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o podršci za poljoprivredu i ruralni razvoj IPARD II stupio je na snagu u decembru 2017. godine. Ovim sporazumom se bliže propisuju finansijske obaveze Unije po pitanju sprovođenja IPARD II programa i definišu odredbe za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta za dvije mjere IPARD II programa: Mjera 1 Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava i Mjera 3 Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda.

U toku 2018. godine objavljeni su prvi javni pozivi za dodjelu sredstava finansijske podrške za Mjeru 1 Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava i Mjeru 3 Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda u okviru IPARD-a II 2014-2020.

Trenutno je objavljeno po pet javnih poziva kroz obje mjere.

Dodatno, IPARD struktura nastavila je s akreditacijom ostalih mjera IPARD II programa. U septembru 2019. godine, Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO) poslao je zahtjev za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta za Mjeru 7 Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja. Evropska komisija je u avgustu 2020. godine zvanično odobrila zahtjev Crne Gore i dala uslovnu akreditaciju Mjere 7, uz obavezu kvartalnog izvještavanja Evropskoj komisiji o implementaciji Akcionog plana u cilju dobijanja potpune akreditacije pomenute Mjere.

Prvi javni poziv za Mjeru 7 Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja, podmjera 7.1 Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma je objavljen u junu 2021. godine.

Uslovi akreditacije nijesu bili ispunjeni i bilo je blokirano potpisivanje ugovora sa korisnicima. Evropska komisija je u martu 2023. godine dala saglasnost na akreditaciju Mjere 7, pa su i ugovori kroz gore pomenuti Javni poziv kroz podmjeru 7.1 takođe potpisani.

Zbog situacije u kojoj se našao čitav svijet, uzrokovane pandemijom COVID-19, Evropska unija poslala je pismo Crnoj Gori, 27. aprila 2020. godine, koje sadrži set mjera koje države-kandidati mogu da koriste da bi izmijenili akreditovane procedure za IPARD, da bi se olakšalo korisnicima da što prije realizuju investicije, a, samim tim, Crna Gora uspješno povuče EU sredstva.

Od posebnog značaja je činjenica da je DG AGRI, osim instrukcija datih u sistemskom dijelu implementacije IPARD II programa, predložio i omogućio značajne olakšice i u dijelu finansiranja investicija. DG AGRI je kao mogućnost predstavio i procentualno povećanje avansnog dijela plaćanja korisnicima, i to u iznosu do 50% ugovorene podrške. Ova mogućnost praćena je obaveznim pokrićem iznosa avansne podrške validnom bankarskom garancijom čime bi se spriječio eventualni rizik nenamjenske potrošnje sredstava.

Dodatno, Direktorat za plaćanja omogućio je korisnicima IPARD II programa korišćenje plaćanja po fazama, odnosno korisnici mogu da dostavljaju zahtjeve za plaćanja iz dijelova, kako realizuju svoje investicije. Na ovaj način, zaokružen je proces koji je propisan Sektorskim sporazumom u dijelu olakšavanja realizacije investicija za poljoprivredne proizvođače i prerađivače u Crnoj Gori.

S obzirom na dug period akreditacije Mjere 7, korisnicima je na raspolaganju bilo znatno manje vremena za realizaciju investicija u odnosu na korisnike drugih mjera IPARD II programa, a čiji pozivi su objavljivani u periodu od 2018. do 2022. godine. Korisnicima Mjere 7 data je mogućnost da realizuju investicije do 1. juna 2024. godine i, shodno ugovornim odredbama, taj rok je fiksiran.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, u cilju povlačenja maksimalnog iznosa finansijskih sredstava kroz IPARD II program, objavilo je još dodatna dva poziva kroz mjeru 1 i mjeru 3 (pete javne pozive), takođe s fiksnim rokovima za realizaciju investicija. Prema Javnom pozivu kroz Mjeru 1, rok za realizaciju investicija je 30. jun 2024. godine.

U okviru redovnih procedura praćenja procesa realizacije investicija, za potrebe pisanja izvještaja o napretku, korisnici se kontaktiraju i isti se konstantno obraćaju Ministarstvu sa zahtjevima da im se produži rok za realizaciju ugovora zbog gore navedenih razloga.

Ukoliko se predmetne investicije ne realizuju, za koje trenutno Direktorat za plaćanja ima saznanje da postoji rizik da iste ne budu blagovremeno realizovane, što će usloviti neblagovremenu predaju zahtjeva za isplatu, više od 2 miliona EUR EU podrške biće izgubljeno, koliko je učešće Evropske unije u finansiranju 54 ugovorena projekta.

Dodatan problem predstavlja činjenica da su neki korisnici podnijeli zahtjev za korišćenje avansa i isti su im isplaćeni. Ukoliko ni ti projekti ne realizuju investicije, Ministarstvo mora da aktivira bankarske garancije, a na taj način bismo nanijeli nepopravljivu štetu poljoprivrednom sektoru u Crnoj Gori pogotovo imajući u vidu činjenicu da su investicije u skladu s projektima i ugovorima, dok je jedini problem kratak vremenski period za realizaciju investicije i podnošenje zahtjeva za isplatu sredstava bespovratne podrške. Osim toga, to bi bila i šteta po ugled IPARD-a u Crnoj Gori, posebno imajući u vidu da se programsko razdoblje završava 31. decembra tekuće godine.

- II Pregled dosadašnje implementacije Prvog javnog poziva kroz Mjeru 7 i Petog javnog poziva kroz Mjeru 1 i obezbjeđenje neophodne podrške za uspješnu realizaciju ostalih ugovorenih investicija kroz ove mjere u okviru prvog i petog javnog poziva

II.1 V javni poziv kroz Mjeru 1

Peti javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ objavljen je 15. maja 2023. godine.

Cilj raspisivanja Petog javnoga poziva za Mjeru 1 bio je da se raspoloživa sredstva po ovoj Mjeri kroz IPARD II program povuku i da se korisnicima da mogućnost da nabave opremu i mehanizaciju za koje je neophodan manji vremenski period za realizaciju u odnosu na investicije u građevinu. Na ovaj način se korisnicima obezbjeđuje da unaprijede primarnu poljoprivrednu proizvodnju na svojim gazdinstvima.

Ugovorena su 294 korisnika sa iznosom investicije od 16,84 miliona EUR. Ukoliko se realizuju svi ugovori po Petom javnom pozivu, potrošnja sredstva će biti u iznosu od 11,76 miliona EUR podrške, što je 8,82 miliona EUR EU podrške.

Ugovori su potpisivani od decembra 2023. godine do maja 2024. godine. Rok za realizaciju ugovorenih investicija je 30. jun 2024. godine.

Ako uzmemo još u obzir da dobavljači uvoze svu mehanizaciju i opremu iz inostranstva i zemalja u okruženju ili su inostrani dobavljači, krajnji rok za realizaciju investicije definisan ugovorom nije bio dovoljan za sve korisnike, pa je stoga neophodno produžiti rok za realizaciju investicija po ovom Javnom pozivu.

U prilog navedenom govori i činjenica da je kroz prethodne javne pozive kroz Mjeru 1, koji su zatvoreni, u prosjeku korisnicima bilo potrebno 12 mjeseci da realizuju investicije i predaju zahtjeve za isplatu, od momenta potpisivanja ugovora.

Pored gore navedenog, radi brže realizacije investicija, Ministarstvo je u stalnoj komunikaciji sa Investiciono-razvojnim fondom. Prema dosadašnjim podacima, do sad je za kreditna sredstva ukupno aplicirao 151 poljoprivredni proizvođač. Od tog broja, jedan dio aplikanta još uvijek nema kompletnu, neophodnu dokumentaciju, pa, uzimajući u obzir procedure koje moraju proći, njihovo odobrenje i sama realizacija do predviđenog roka za završetak investicije do 30. juna nije moguća. Naime, radi se o 35 podnešenih zahtjeva, ukupnog iznosa investicija 2,15 miliona EUR, dok prosječna podrška za ove korisnike iznosi oko 1,43 miliona EUR, odnosno oko 1,07 miliona EUR EU doprinosa.

Od broja trenutno ugovorenih korisnika kroz Mjeru 1 Peti javni poziv, isplaćeno je, ili u fazi obrade plaćanja, 52 korisnika, ukupnog iznosa isplaćene podrške od 1,62 miliona EUR (od toga oko 1,21 miliona EUR EU dijela).

Pored navedenih isplaćenih zahtjeva, 29 korisnika je podnijelo zahtjev za isplatu i u fazi je administrativne kontrole. Ukupan iznos ovih investicija je 1,42 miliona EUR, dok je iznos zahtjevane podrške 0,98 miliona EUR, od čega je mogu.

Dakle, od ukupnog broja ugovorenih projekata, mjesec dana pred isticanje ugovora, Direktoratu za plaćanja nije predato 242 zahtjeva za isplatu kroz ovaj javni poziv, mogućeg iznosa podrške od 10,14 miliona EUR, odnosno EU doprinosa u iznosu od 7,61 miliona EUR.

II.2 I javni poziv kroz Mjeru 7

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Direktorat za plaćanja je 23. juna 2021. godine objavio Prvi javni poziv u okviru gore pomenute Mjere 7.

Nakon sprovedenih kontrola utvrđeno je da je 24 aplikacija prihvatljivo, tj. da je 24 korisnika ispunilo sve uslove i kriterijume poziva i da su ispunili sve uslove za potpisivanje ugovora. Vrijednost tih ugovorenih investicija je 3,3 miliona bez PDV-a, dok je potencijalna bespovratna podrška u iznosu od 2,04 miliona EUR. Ti ugovori su, kako je objašnjeno, zbog uslovne akreditacije ove Mjere, potpisani tokom 2023. godine.

Aktivno je 19 ugovora, vrijednost investicija je 2,30 miliona EUR bez PDV-a, dok je potencijalna bespovratna podrška u iznosu od 1,50 miliona EUR.

Međutim, korisnici ove Mjere se susreću sa situacijama na koje ne mogu da utiču, kao što su vremenski uslovi uz stalnu kišu, koji usporavaju izgradnju i/ili rekonstrukciju objekata, posebno na sjeveru države, ili da čekaju na odobravanje kreditnih sredstava za plaćanje investicije.

Kroz Mjeru 7 isplaćena su samo četiri zahtjeva za avanso plaćanje i jedan zahtjev za fazno plaćanje, sve u iznosu od 0,15 miliona EUR podrške, od čega je EU dio 0,11 miliona EUR.

Trenutno je podnešen **samo** jedan zahtjev za finalnu isplatu u iznosu od 57,830.41 EUR, dok je zahtjevani iznos podrške 37,589.77 EUR (od čega je EU dio 28,192.32 EUR).

Dakle, od ukupnog broja ugovorenih projekata, nedjelju dana pred isticanje ugovora, Direktoratu za plaćanja nije predato 18 zahtjeva za isplatu kroz ovaj javni poziv, mogućeg iznosa podrške od 1,44 miliona EUR, odnosno EU doprinosa u iznosu od 1,08 miliona EUR.

Sumirano, Direktoratu za plaćanja trenutno nije predato 260 zahtjeva za plaćanja kroz gore navedena dva javna poziva, u iznosu od 11,58 miliona EUR potencijalne podrške, odnosno 8,69 miliona EUR EU doprinosa.

S obzirom na gore navedeni razlog, odnosno da su korisnici ove Mjere dugo čekali u procesu ugovaranja, pa im je samim tim i smanjen rok za realizaciju investicija, ova Informacija ima za cilj da im omogući produženje roka, da bi se ove investicije realizovale i uspješno isplatile.

Direktorat za plaćanja će uraditi sve što je u njegovim kapacitetima da se sve investicije, odnosno predati zahtjevi za isplatu, blagovremeno isplate i smanji rizik od gubitka sredstava koja država Crna Gora ima na raspolaganju kroz IPARD II programsko razdoblje.

S tim u vezi, razmotreni su kadrovski kapaciteti koje ovaj Direktorat ima, kako u administrativnom, tako i u terenskom pogledu, i smatramo razumnim produžavanje roka za realizaciju investicija za po mjesec dana za dva gore navedena javna poziva i produženje roka za realizaciju investicija korisnicima neće uticati na krajnji rok isplate sredstava kroz IPARD II programsko razdoblje, a to je 31. decembar 2024. godine.

U slučaju usvajanja predloga Informacije, Direktorat za plaćanja pristupiće odmah aneksiranju svih aktivnih ugovora za Prvi javni poziv kroz Mjeru 7 Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja, podmjera 7.1 Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma i Peti javni poziv kroz Mjeru 1 Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava.